

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

HALİL YÜKSEL AKINCI VE DİĞERLERİ V. TÜRKİYE

(Başvuru no. 39125/04)

KARAR

STRAZBURG

11 Aralık 2012

İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup sekli bazı değişikliklere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2012. Bu gayriresmi çeviri, Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığı'na atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Halil Yüksel Akıncı ve diğerleri davasında,

Başkan

Guido Raimondi,

Yargıçlar

Danutė Jočienė,

Dragoljub Popović,

Andras Sajó,

Işıl Karakaş,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Helen Keller,

ve *Daire Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith katılımıyla oluşturulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Daire) gerçekleştirdiği kapalı müzakereler neticesinde 13 Kasım 2012 tarihinde aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan (no. 39125/04) dava, altı kişiden oluşan Türk vatandaşları Halil Yüksel Akıncı, Yücel Akıncı, Ufuk Akıncı, Oğuz Akıncı, Gökhan Emre Akıncı ve Hatice Akıncı (“Başvuranlar”) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (“Sözleşme”) 23 Haziran 2004 tarihinde 34. maddesi uyarınca yapmış oldukları başvurudan ibarettir.

2. Başvuranlar, Ankara’da görev yapan Avukat B. İlgü tarafından temsil edilmişlerdir. Türk Hükümeti (“Hükümet”) kendi temsilcisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuru, 12 Ocak 2010 tarihinde, Hükümet’e tebliğ edilmiştir. Sözleşme’nin 29.maddesinin 1. paragrafı gereğince Dairenin, davanın kabul edilebilirliği ve esası hakkında birlikte karar vermesi kararlaştırılmıştır.

OLAY VE OLGULAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

4. Başvuranlar, sırasıyla 1945, 1944, 1968, 1970, 1973 ile 191 doğumludur ve Muğla'da ikamet etmektedirler.

5. Halil Yüksel Akıncı, Lütfi Volkan Akıncı'nın ("Lütfi Volkan") babasıdır. Lütfi Volkan 22 Temmuz 1979 doğumludur ve mecburi askerlik hizmetini yaparken 6 Haziran 2002 tarihinde vefat etmiştir. Hatice Akıncı annesidir. Diğer başvuranlar ise erkek kardeşleridir.

6. Başvuranların yakınları olan Lütfi Volkan'ın ismi, 2001 tarihinde hazırlanan asker sayım listesinde yer almaktadır.

7. Lütfi Volkan, askerlik eğitimine başlamadan önce psikolojik tetkikleri de içeren rutin bir sağlık kontrolünden geçerek askerlik şubesine kaydedilmiştir.

8. Lütfi Volkan'ın, doktorlar tarafından askerlik hizmetini yapmaya elverişli olduğu değerlendirilmiştir.

9. Bilgi formuna göre, Lütfi Volkan, yetkililere özel bir sorunu olduğundan bahsetmemiştir.

10. Genç adam, 23 Kasım 2001 tarihinde, askerlik eğitimine Samsun'da başlamıştır.

11. Lütfi Volkan, 26 Şubat 2002 tarihinde, İstanbul 23'cü Alay Komutanlığı'na katılmıştır.

12. Lütfi Volkan, 26 Nisan 2002 tarihindeki sağlık muayenesi sırasında, özel bir sorunu olmadığını söylemiştir ancak kışlada sıkıldığını açıklamıştır.

13. Lütfi Volkan, 28 Nisan 2002 tarihinde, askerden firar etmiştir.

14. Lütfi Volkan, 3 Mayıs 2002 tarihinde, kendi isteğiyle kışlasına dönmüştür.

15. Lütfi Volkan, komutanının huzurunda, firar olayını kabul etmiştir. Psikolojik sorunlarının bulunması nedeniyle askerlik hayatına uyum sağlayamadığını ve bu nedenle firar ettiğini belirtmiştir.

16. Lütfi Volkan, 8 Mayıs 2002 tarihinde, kışla doktoru tarafından muayene edilmiştir. Hekim, Lütfi Volkan'da "sosyal fobi ile [askerlik hayatı]'na uyum bozukluğu" teşhis etmiştir.

17. Lütfi Volkan, aynı gün, Haydarpaşa GATA Hastanesi Psikiyatr Servisi'ndeki bir psikiyatr tarafından muayene edilmiş olup "duruma bağlı anksiyete bozukluğu" teşhis etmiş ve tıbbi tedavi önermiştir.

18. Lütfi Volkan, 27 Mayıs 2002 tarihinde, on başı rütbesine terfi etmiştir.

19. Lütfi Volkan, 6 Haziran 2002 tarihinde, ağır yaralı olarak bir odada yalnız bulunmuştur, olayın hemen ardından nakledildiği hastanede vefat ettiği doktorlar tarafından tespit edilmiştir.

20. Biri ceza diğeri ise idari olmak üzere derhal iki soruşturma başlatılmıştır.

21. Olay yerinde, tespit tutanağı düzenlenmiştir.

22. Olay yeri krokisi hazırlanmıştır.

23. Olay yeri fotoğrafları çekilmiştir.

24. Olay yerinde, Lütfi Volkan'a ait olan MP-5 tipi tüfekten çıkan bir mermi kovanı ile bir şarjör bulunmuştur.

25. Savcı eşliğinde, Lütfi Volkan'ın bedeninde dış inceleme yapılmıştır. Lütfi Volkan'ın, merminin başına isabet etmesi nedeniyle vefat ettiği tespit edilmiştir.

26. İstanbul-Cerrahpaşa Adli Tıp Enstitüsü'nde, ayrıca klasik otopsi uygulanmıştır.

27. Otopside, Lütfi Volkan'a yakın mesafeden ateş edildiği ve sol kaşı üstünde mermi giriş deliğinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Adli tabipler, müteveffanın sol elinde nitrit ile nitrat iyon kalıntılarının bulunduğunu belirtmişlerdir. Adli tabipler, Lütfi Volkan'ın bedeninde, başka herhangi bir şiddet izine rastlamadıklarını ortaya koymaktadır.

28. Balistik incelemeye ilişkin bilirkişi raporu düzenlenmiştir. Bilirkişiler, Lütfi Volkan'ın ölümüne neden olan MP-5 tipi tüfek üzerinde bir inceleme yapmışlardır ve tüfeğin çalışır durumda olduğu sonucuna varmışlardır. Bilirkişiler, tüfeğin üzerinde görülebilir parmak izi bulunmadığını dikkate almaktadır. Bilirkişi raporuna göre, müteveffanın ellerinde yapılan tespitlerde herhangi bir kalıntı bulunmadığı gözlemlenmiştir zira uzun namlulu bir silah ile ateş edilmesinin ardından kalıntılar bulma olasılığı çok düşüktür. 29. Tanık ifadeleri alınmıştır. Somut olayda, ilgili kısımlar aşağıdaki gibidir:

U.G.: "Lütfi Volkan çok içine kapanık biriydi. Kaygılı bir kişilikti. Hep endişeliydi. Utangaç biri olduğundan çok yakın arkadaşları yoktu. (...) Olay günü, her zaman olduğu gibi değildi. Bana her zaman yemeğini bir kenara koymamı isterdi zira hep geç yemek yerdı ancak o gün, benden bunu istemedi. Ayrıca, bundan böyle, komutanımızın giysilerini terziden almaya kendisinin gideceğini bana söyledi. O sırada, neden bunu dile getirdiğini anlamadım".

M.C.: "Olay günü, Lütfi Volkan'ı gördüm. Birlikte yemek yemeyi önerdim. Bana cevap bile vermedi. O gün, çok düşünceli görünüyordu. Kendisi, zaten çok içine kapanıktı."

E.K.: "Olay günü, Lütfi Volkan'ı gördüm. Sabah, birlikte banyo yapmaya gitmeyi önerdi. Saat 19.00'da, kendisini tekrar gördüğümde çok düşünceli görünüyordu. Boş bir bakışı vardı. Kendisinin görevi olduğu halde U.G'den komutanımızın giysilerini almasını rica etmiştir. (...) askerden neden firar

ettiğini hiçbir zaman söylemedi. (...) psikiyatr servisine nakledildiğini ve kendisine tıbbi tedavi uygulandığını biliyordum.”

K.E.: “Lütfi Volkan’ı tanıyordum. Utangaç ve içe kapanıktı. Sürekli sıkılıyordu. Neler olduğunu sorduğumuzda, cevap vermiyordu, kendisine saklamayı tercih ediyordu. Sorunlarını bizimle paylaşmıyordu.”

M.K.: “Lütfi Volkan benim posta erimdi. Çok iyi bir askerdir. Kendisinden çok memnundum. Alay komutanlığının posta eri olmasını da teklif ettik ancak burada bizimle mutlu olduğunu söyleyerek reddetti. (...) Lütfi Volkan, sorunlarından bana bahsetmemişti. Bana kız arkadaşıyla ilişkisini zaman zaman anlatırdı. Kız arkadaşını görebilmek için bir kere askerden firar etmişti. Disipline aykırı davranışı nedeniyle hakkında kovuşturma açılmıştı. (...) erkek kardeşi bana ailesinin o kızı istemediğini dile getirdi. Öte yandan, babası KPSS’de iyi bir puan alması için baskı yapmıştı ancak Lütfi Volkan sınavı kazanmak için istenilen düzeyde değildi.”

Y.A.: “Erkek kardeşimin özel bir sorunu yoktu. İntihar etmesi için herhangi bir nedeni yoktu. Ancak, Lütfi Volkan’ın bizimle sorunlarını paylaşmadığını doğrudur. İçine atan bir eğilimi vardı.”

H.Y.A.: “Oğlumla, 2 Haziran 2002 tarihinde, telefonda konuştum. Kendisi iyiydi. Herhangi bir sorununun olduğundan bana bahsetmedi. Oğlum hastalandığında acı hissetmiyordu.”

30. Savcı, ayrıca Lütfi Volkan tarafından ailesine yazılmış 4 Haziran 2002 tarihli bir mektup bulmuştur:

“Sevgili ailem, umarım iyisinizdir. Ben iyiyim, merak etmeyin. Askerlik hayatına alışmaya başladım. Hemşerilerim bana çok yardımcı oluyorlar. On başı rütbesini aldım. Burada rahatım yerinde. İçtimalara katılmıyorum. Spor yapmıyorum. Bütün gün, kıışla içerisinde kalıyorum. Sadece yatakhane nöbetini tutuyorum. Yakında onu da tutmayacağım. Sizleri çok özledim. Hepinizi öpüyorum. Sizleri seviyorum. Oğlunuz.”

31. Lütfi Volkan’ın kız arkadaşı, İstanbul Kara Kuvvetleri Komutanlığı’na bir yazı yazmıştır. Yazısında, Lütfi Volkan ile 5 Haziran 2002 tarihinde telefonla görüştüğünü ve moralinin iyi olduğunu açıklamıştır. Kız arkadaşı, 2 Haziran 2002 tarihinde Lütfi Volkan’a fotoğraf gönderdiğini, üzerine kendisini çok sevdiğini ve özlediğini yazdığını eklemiştir.

32. Savcı tarafından kız arkadaşının ifadesi alınmıştır. Aşağıdaki ifadeleri özellikle dile getirmiştir:

“ Lütfi Volkan ile saat 21.30 gibi 5 Haziran 2002 tarihinde, telefonla görüştüm. İlişkımız ciddi olduğundan evlilikten konuştuk. Bu telefon görüşmesi sırasında tartışmadık. Bana gece uyuyamadığından

yorgun olduğunu söyledi. Bildiğim kadarıyla, Lütfi Volkan herhangi bir fiziksel ya da psikolojik rahatsızlığı yoktu. Sağlık durumu iyiydi. Askerlik hizmeti hakkında, ilk başta sürekli şikâyet ederdi, askerlik hayatına uyum sağlamakta güçlük çekiyordu. Ardından, alışmaya başladı. Hatta askerliği sevmeye başladığını dile getirdi. Kanaatimce, kendisi intihar etmedi. Silahını taşıdığı sırada yanlış bir hareketi yüzünden talihsiz bir kaza geçirdi.”

33. İdari soruşturma sonucunda, 13 Haziran 2002 tarihinde, İdari Soruşturma Kurulu bir rapor düzenlemiş ve olayın intihar olduğu sonucuna varmıştır. Bu rapor, somut olayda, ilgili kısımlar aşağıdaki gibidir:

“ (...) olay sebebi

Doğrudan sebepleri:

Er Lütfi Volkan, KPSS sınavında kesinlikle iyi bir sonuç alması için babasının baskısı altında olduğunu hissetmekteydi.

Ailesi, kız arkadaşıyla evlenmelerine karşı olduğu için sorun yaşamaktaydı.

Dolaylı sebepleri:

Lütfi Volkan'ın, zor durumlarda, aşırı ve orantısız tepkileri bulunmaktaydı. Bu nedenlerle askerden firar etmiştir.

Ek Sebepleri:

Er Lütfi Volkan, sorunlarını üsleriyle paylaşmazdı. Genellikle içine atardı.

Bu tür olayları önlemek adına tavsiyeler

Bazı askerler mesafelidirler ve sorunlarından bahsetmezler. Meydana gelen olayda, askerlik hizmeti başlar başlamaz asker aileleriyle temasta olmanın gerekli olduğu görülmektedir. Psikolojik sorunları bulunan askerleri ayrıntılı olarak belirlemek adına ailelerin de askeri makamlar tarafından yürütülen soruşturmaya katılmaları gerekmektedir.

Kışlada, psikolojik destek biriminin ayrıca hızlandırılması gerekmektedir.”

34. 19 Haziran 2002 tarihindeki ceza soruşturması sonucunda, askeri savcı, Lütfi Volkan'ın kendisine verilen silah ile intihar ettiği sonucuna vararak ve askeri makamlara atfedilecek herhangi bir ihmalin bulunmadığını değerlendirerek takipsizlik kararı vermiştir.

35. Bu karar, başvuranlara tebliğ edilmiş ancak başvuranlar avukatları aracılığıyla takipsizlik kararına itirazda bulunmuşlardır.

36. Öte yandan, 25 Eylül 2002 tarihinde, Mehmetçik Vakfı (askerlik hizmeti sırasında gazi ile şehit olan askerlerin ailelerine yardım amaçlı vakıf) tarafından Lütfi Volkan'ın ailesine eski Türk lirası birimiyle 4 407 750 000 TL (olayların meydana geldiği tarihte, yaklaşık 2 715 Avro) yardım parası ödenmiştir.

37. İstanbul-Kasımpaşa Askeri Mahkemesi, 4 Ekim 2002 tarihinde, ek adli bilgi alınmasına karar vermiştir.

38. Savcı, mahkeme kararını uygulayarak, özellikle manken kullanarak olayları yeniden canlandırmıştır.

39. Savcı, ayrıca koğuştaki birçok askerin ifadesini yeniden almıştır.

40. Savcının sorularına cevap olarak, bu kişiler, üçüncü bir şahıs tarafından Lütfi Volkan'ı intihara sürükleyecek herhangi bir olay ya da düşmanlık yaşanmadığını açıklamışlardır.

41. Lütfi Volkan'ın ailesi, bildikleri kadarıyla yakınlarının herhangi bir sorunu olmadığını belirtmişlerdir. Lütfi Volkan'ın ölümüne neden olan cinayet ya da kaza iddiası üzerinde ısrarcı olmuşlardır.

42. Balistik konusunda bilirkişi tarafından, 29 Ekim 2002 tarihinde, başka bir rapor düzenlenmiştir. Bilirkişi, özellikle merminin ateşlenen silahla uyumlu olduğu kanısındadır.

43. Adli Tıp Kurumu, 17 Aralık 2002 tarihinde, müteveffanın sol elinde bulunan nitrit ile nitrat iyon izlerinin, ateşleme kalıntıları olduğunu doğrulamıştır.

44. Savcı soruşturma sonucunda, 30 Aralık 2002 tarihinde, takipsizlik kararı vermiştir.

45. Savcı, dosya kapsamına göre olay günü "aklının çok karışık" olduğu ve verilen silah ile kendisini öldürdüğü sonucuna varmıştır. Savcı, söz konusu intihardan kimsenin sorumlu olmadığı kanaatindedir. Aslında, Lütfi Volkan'ın, askerlik hayatına uyum sağlayamaması, kız arkadaşıyla zor bir ilişki yaşaması ile babasının KPSS sınavını başarması konusunda ısrarcı olması gerekçesiyle "psikolojik kriz" geçirmiştir.

46. Savcı, özellikle olay yeri inceleme raporuna, krokisine ile fotoğraflarına, tıbbi raporlara, otopsi raporuna, balistik bilirkişi raporlarına ve tanık ifadelerine dayanmıştır.

47. Başvuranlar, bu takipsizlik kararına itirazda bulunmamışlardır.

48. İlgililer, 28 Nisan 2003 tarihinde, avukatları aracılığıyla Askeri Yüksek İdare Mahkemesi nezdinde, Savunma Bakanlığı'na karşı tazminat davası açmıştır.

49. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, 3 Aralık 2003 tarihinde, başvuruların talebini reddetmiştir. Mahkeme, askeri makamların sorumlu olmadığını değerlendirmiştir. Hâkimlerin gerekçelerine göre, Lütfi Volkan intiharı konusunda askeri idarenin herhangi bir ihmal ya da hatası arasında nedensellik bağı bulunmamaktadır.

50. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, 11 Şubat 2004 tarihinde, başvuruların karar düzeltme talebini reddetmiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK İLE UYGULAMASI

51. Somut olayda, ilgili iç hukuk ile uygulaması *Kılınç ve diğerleri v. Türkiye* (no. 40145/98, 33. paragraf, 7 Haziran 2005), *Salgın v. Türkiye* (no. 46748/99, 51-54 paragraflar, 20 Şubat 2007), *Abdullah Yılmaz v. Türkiye* (no. 21899/02, 32 ile 35-39 paragraflar, 17 Haziran 2008) ve *yürekli v. Türkiye* (no. 48913/99, 30-32 paragraflar, 17 Temmuz 2008) kararlarında geliştirilmiştir.

HUKUKÎ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME’NİN 2. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ HAKKINDA

52. Başvuranlar, Sözleşme’nin 6. ile 13. maddeleriyle birlikte aşağıdaki hususları ileri sürmektedirler:

- başvuranlara göre, askeri makamların sorumluluğu altındayken Lütfi Volkan’ın ölmüş olması sebebiyle, ilgilinin psikolojik rahatsızlığı bakımından bu makamlar tarafından askerlik hizmetinden muaf tutulmuş olmamasından şikâyet etmektedir.

Bu bağlamda, başvuranlar yürütülen soruşturmanın, kasten adam öldürme hipotezine ilişkin şüpheleri ortadan kaldırmaya yeterli olmadığını iddia etmektedirler.

53. Hükümet bu iddialara karşı çıkmaktadır.

54. AİHM, başvuran tarafından sunulan şikâyetleri Sözleşme’nin 2. maddesi açısından değerlendirmenin uygun olacağı kanısındadır, olay ve olguların gerçekliğinin hukuki değerlendirilmesi AİHM’e aittir ve başvuranlar ya da hükümetler tarafından nasıl değerlendirildikleri AİHM’in kararını etkilememektedir (*Guerra ve diğerleri v. İtalya*, 19 Şubat 1998, 44. paragraf, *Karar ve Hükümlerin Derlemesi* 1998-I). Sözleşme’nin somut olayla ilgili kısmında bu hüküm aşağıdaki şekildedir:

«1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur (...)»

A. Kabul edilebilirlik hakkında

55. Hükümet kabul edilemezliğe ilişkin hiçbir itirazda bulunmamaktadır.

56. AİHM, Sözleşme’nin 35. maddesinin 3. paragrafı anlamında şikâyetlerin dayanaktan yoksun olmadığını tespit etmektedir. Diğer taraftan AİHM, kabul edilemezlik kararı için herhangi bir gerekçe bulunmadığını belirtmektedir. Dolayısıyla şikâyetlerin kabul edilebilir olduğunu ilan etmenin uygun olduğu görüşündedir.

B. Esas hakkında

1. Tarafların iddiaları

57. Başvuranlar, yakınlarının mecburi askerlik hizmetini gerçekleştirirken hayatını kaybettiği koşullardan ve olay hakkında yürütülen soruşturmanın etkin olmadığından şikâyet etmektedir.

58. Hükümet başvuruların iddialarına karşı çıkmaktadır ve Lütfi Volkan'ın intiharından resmi makamların sorumlu tutulmasını kabul etmemektedir. Hükümet, bu bağlamda erlerin psikolojik ve fiziki bütünlüğünün korunması için öngörülen mekanizmanın aşağıdaki şekilde yürütüldüğünü belirtmektedir.

59. Askere alınmadan önce, sağlık sorunları teşkil edebilme olasılığı olan erleri tespit etmek için tedbirler alınmaktadır. Büyük şehirlerde askerlik şubelerinde, yetenek testleri sırasında bir psikiyatr bulunmaktadır. Kırsal kesimde, ilçe belediye başkanları ilgili makamlara asker adaylarının geçmişleri ve kişilikleri hakkında bilgi vermekle ve özel problemleri olan kişileri tespit etmekle yükümlüdür. Milli Savunma Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı arasında imzalanan protokol gereğince, sağlık kuruluşları, geçmişte yaşadığı herhangi bir sağlık sorunu nedeniyle hakkında dosya oluşturulmuş kişileri askerlik şubesine bildirmekle yükümlüdür. Psikolojik sorunları olduğunu söyleyen veya bu konuyla ilgili bir sağlık raporu bulunan erler psikiyatrik incelemelerden geçmek üzere askeri hastanelere gönderilirler.

Erlere, eğitim merkezlerine getirildikten sonra, on beşinci gün, davranış testine tabi tutulmaktadır; bu test sırasında davranış bozuklukları gösterenler tıp merkezlerine gönderilir ve durumlarının gidişatı takip edilir. Erlerin bu süreç zarfında dışarı ile temaslarına izin verilmektedir ve hizmetlerine çeşitli iletişim araçları da sunulmaktadır. Karşılaşılan ailevi ve kişisel sorunlar devam ederek artıyorsa bunlarla ilgili çevresel faktörler her bir durumda iyileştirilir. Erlere bir görev verilirken, onların psikolojik durumunu anlayabilen kişilerin denetimi altına yerleştirilmektedirler.

Ordu bünyesine katıldıktan sonra erlerin düzenli olarak psikolojik ve tıbbi muayenelerden geçirilmelerini sağlayan bir sistem uygulanmaktadır ve her erin talep ettiği zaman doktorla görüşme hakkı vardır; orduya katılmadan önce, görevlerin ağır olması sebebiyle baskı altına giren kişiler gibi şizofreni, depresyon veya uyuşturucu madde bağımlılığı nedeniyle tedavi görmüş kişiler de düzenli olarak yakından gözlemlenmektedir.

İhtiyaç durumunda bu kişiler, görevleri sırasında ya da sonrasında psikolojik tedavi merkezlerine gönderilirler. Psikolojik sorunları olduğu doğrulanan kişilerin görevlerinin icrasına yardım edilir. Gerekirse erlerin psikolojik durumunun askerlik görevini yerine getirmeye elverişli olup olmadığını belirlemek için ailelerine haber verilir.

Astsubay ve subaylar çeşitli olay ve kazaların önlenmesi konusunda usulünce eğitilmektedirler. Komutanların, erlerin işgücü niteliklerini tanımaları ve iş güçlerine göre bir çalışma ortamı sağlamaları gerekmektedir. Personel arasında diyalog ve işbirliği teşvik edilmektedir ve moral yükseltmek, disiplini sağlamak ve askerleri ödüllendirmek amacıyla çeşitli tedbirler alınmıştır. Tatil günleri öngörülmüştür, kişisel gelişim faaliyetleri sunulmuştur; erlerin sosyal ilişkiler içerisinde bulunmasını sağlamak amacıyla gayret gösterilmektedir. Personele kötü davranmak, küfretmek yasaktır ve bu türden eylemlerde bulunanlar cezalandırılır.

60. Bu davaya ilişkin olarak, Hükümet, Lütfi Volkan'ın defalarca birçok doktor tarafından muayene edildiğini ve doktorların ilgilide intihara sürükleyecek ciddi bir psikolojik sorun teşhis etmediklerini belirtmektedir.

61. Hükümet, ilgili şahsın zaman zaman davranış bozuklukları gösterdiğini doğruladığını ancak bu davranışların intihar edeceği sonucunu tahmin etmeye elverişli olmadığını değerlendirmektedir. Hükümet doktorların, muayeneden sonra raporlarında Lütfi Volkan'ın durumuna ilişkin özel önlemler almayı gerektiren herhangi bir beyanlarının bulunmadığını eklemektedir. Hükümete göre, uygulamada doktorlar bir askerın silahlarla görevleri yerine getiremeyecek bir durum olması halinde bu hususun raporda belirtildiğini eklemektedir. Her halükarda, Lütfi Volkan'ın onbaşı rütbesine yükseltilmesi erin yetenekli ve askerlik görevini yapmaya istekli olduğunu göstermektedir.

62. Sonuç olarak, askeri makamlar başvuranların yakınının hayatını korumak adına haklı olarak kendilerinden beklenebilecek herşeyi yapmışlardır. Hükümet'e göre, Lütfi Volkan'ın intiharının öngörülememesi nedeniyle askeri makamları suçlamak, Sözleşme'nin 2. maddesinden doğan yükümlülükleri ve dosya unsurları bağlamında, gereğinden fazla sorumluluğun resmi makamlara yüklenmesi anlamına gelmektedir.

63. Hükümet, iç hukukta dikkatlice yürütülen idari ve cezai soruşturmasını da hatırlatmaktadır ve bu soruşturmanın etkinliğinin hiçbir eleştiriye açık olmadığını savunmaktadır.

2. AİHM'in Değerlendirmesi

a) Sözleşme'nin 2. maddesinin esas yönünden değerlendirilmesi

64. AİHM, Sözleşme'nin 2. maddesinin esasına ilişkin olarak, bu maddenin, hayatı başkası tarafından tehdit edilen kişiyi korumak veya sorumluluğu devlete ait olan kişiyi kendi davranışlarından korumak amacıyla Devlet'in gerekli tüm tedbirleri alması için pozitif yükümlülük doğurduğunu hatırlatmaktadır. (*Osman v. Birleşik Krallık* [BD], 28 Ekim 1998, 115. paragraf, *Derleme* 1998-VIII), (*Keenan v. Birleşik Krallık*, no 27229/95, 89.-93. paragraflar, AİHM 2001-III).

65. AİHM zorunlu askerlik hizmeti alanında şüpheden uzak bir şekilde gerekli olan bu yükümlülüğün, Devletlerin yaşam hakkı ihlallerine karşı etkili bir önlem almayı amaçlayan idari ve yasal bir çerçeve oluşturma zorunluluklarını içerdiğini hatırlatmaktadır (*Álvarez Ramón v. Espagne* (kabul edilebilirlik kararı), no 51192/99, 3 Temmuz 2001 ve daha önce anılan *Abdullah Yılmaz*, 55.-58. paragraflar).

66. AİHM ayrıca, zorunlu askerlik hizmeti alanında yasal ve idari çerçevenin güçlendirilmesi gerektiğini ve bir Devlet'in asker adayı olan vatandaşlarını zorunlu askerlik hizmetine çağırdığında, askerlik görevi ile faaliyetlerin niteliği sebebiyle insan hayatı mevzu bahis olduğundan hayati risklere göre uyarlanmış bir yönetmelik olması gerektiğini yinelemektedir (*Lütfi Demirci ve diğerleri v. Türkiye*, no 28809/05, 31. paragraf, 2 Mart 2010).

67. Somut olayda, AİHM, Hükümet'in Lütfi Volkan'ı kendi eylemlerine karşı kişiyi koruma sorumluluğuna ilişkin olarak, ölüme neden olan koşullar, toplanan deliller ve davayı çevreleyen verilerin bütünü bakımından hiçbir unsurun Lütfi Volkan'ın hayatının başka herhangi bir kimsenin eylemleri ile ilintili olmadığı kanaatindedir. Bu erin, cinayet mağduru olduğuna dair bütün iddialar spekülasyondan kaynaklanmaktadır. Ayrıca AİHM, ulusal makamlar tarafından savunulan intihar iddiasını sorgulamak için hiçbir sebep görmemektedir.

68. AİHM, Lütfi Volkan'ın askeri makamların denetimi altına girdiği andan itibaren intihar etmesini ya da kendine zarar vermesini engelleme zorunluluğuna ilişkin olarak, askeri makamların bu durumla ilgili gerçekten bir risk bulunup bulunmadığını önceden bildiğini ya da bilmiş olması gerektiğini, eğer bu durum önceden biliniyorsa ölüm riskini önlemek için makul her türlü önlemi alıp almadıklarını teyit etmelidir (*Tanrıbilir v. Turquie*, no 21422/93, 72. paragraf, 16 Kasım 2000, daha önce anılan *Kılınç ve diğerleri*, 43. paragraf ve daha önce anılan *Keenan*, 93. ve 132. paragraf).

69. Bu bağlamda, AİHM sunulan unsurlar ışığında, öncelikle Lütfi Volkan'ın askerlik hizmetine başlamadan önce olağan bir tıbbi muayeneden geçirildiğini gözlemlemektedir. Muayene sırasında özel bir şekilde belgelendirmeyi gerektiren herhangi bir davranış bozukluğu göstermemiştir (yukarıdaki 7. ve 8. paragraflar).

70. AİHM, Lütfi Volkan'ın ne hiyerarşi bakımından kendi üstleri ne de diğer erler tarafından hiçbir kötü muameleye maruz bırakılmadığını göz önünde bulundurmaktadır (daha önce anılan *Abdullah Yılmaz* ile karşılaştırıldığında).

71. AİHM sonuç olarak, aslında «toplumsal bir fobisi ya da askeri hayata uyum sorunu» olduğunu tespit etmektedir. İlgili şahıs, dolaylı anksiyete bozukluğundan da şikâyetçi olmuştur, GATA Haydarpaşa Hastanesi'nin Psikiyatrisi bu sorun için Lütfi Volkan'a 8 Mayıs 2002 tarihinde ilaç tedavisi önermiştir (yukarıdaki 16. ve 17. paragraflar).

72. Üstelik Lütfi Volkan'ın 4 Haziran 2002 tarihinde anne ve babasına yazdığı mektup, ilgilinin zorunlu olarak yapması gereken askeri görevlerinden muaf tutulduğunun anlaşılmasına imkân vermektedir. Bu mektuptan, içtimalara katılmadığı, nöbet tutmadığı ve spor da yapmadığı anlaşılmaktadır (yukarıdaki 30. paragraf).

73. AİHM, askeri makamların Lütfi Volkan'ın psikolojik sorunlar yaşadığından haberdar olduğu ve bu konuda, onu birtakım görevlerden muaf tutmak gibi bazı önlemler aldıkları sonucuna varmaktadır.

74. Bununla birlikte, Hükümetin açıklamalarından (yukarıdaki 61. paragraf), ilkesel olarak bir herhangi bir askerin silahlarla alakalı görevleri yerine getiremeyeceği anlaşıldığında, doktorların bu durumu –özellikle- raporlarına yansıttıkları anlaşılmaktadır

75. Oysa somut olayda, tam da bu noktada sıkıntılı bir durum söz konusudur. Aslında ya bu sistemde bir sorun yaşanmıştır ya da davanın bu yönü makamlar tarafından derinlemesine incelenmemiştir. Her iki durumda da, askeri makamlar Lütfi Volkan'ın gözlem altında tutulmasını sağlamışlarsa bile korunması gerekliliğini sağlayamamışlardır. Askeri makamların, Lütfi Volkan'ın silah taşımaya bağlı görevlerden muaf tutulmasıyla, silahlara erişiminin engellenmesiyle birlikte psikolojik ve tıbbi tedavinin takibini de sürdürmüş olmaları gerekirdi (*Acet ve diğerleri v. Türkiye*, no 22427/06, 58. paragraf, 18 Ekim 2011 ve daha önce anılan *Lütfi Demirci ve diğerleri*, 35. paragraf).

76. Devlet'in, hayatı tehdit altında bulunan herhangi bir vatandaşını korumak için pratik önlemler almaya ilişkin pozitif yükümlülükleri ışığında, -silah bulundurma ve taşımaya içeren- askerlik hizmetinin zorunlu olduğu durumlarda psikolojik sorunları bulunan askerler için özel önlemler ile gerekli tıbbi tedaviyi de içeren ve askeri koşullara uygun bir dizi tedbirler alması beklenmektedir. Askerlik hizmeti sırasında aynı sorunların tespit edildiği durumlarda askerlik

boyunca intihar vakalarını engellemek için Devlet tarafından uygulanan sistem, ilgili kişinin ölümcül silahlara erişimini engellemek için makamlardan haklı olarak beklenen somut önlemler alınmasına yeterli olmamıştır (daha önce anılan *Acet ve diğerleri*, 59. paragraf, daha önce anılan *Lütfi Demirci ve diğerleri*, 35. paragraf ve *Ataman v. Türkiye*, no 46252/99, 61. paragraf, 27 Nisan 2006; *Ömer Aydın v. Türkiye* ile karşılaştırıldığında, no 34813/02, 6.-32. paragraflar ve 51.-59. paragraflar, 25 Kasım 2008 ve *Salgın v. Türkiye*, no 46748/99, 11.-50. paragraflar ve 79.-84. paragraflar, 20 Şubat 2007).

77. Dolayısıyla, Devlet'in Lütfi Volkan'ı kendi eylemlerine karşı korumak amacıyla pratik tedbirler alması pozitif yükümlülüğüne ilişkin, Sözleşme'nin 2. maddesinin esas yönünden ihlali söz konusudur.

b) Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönünden değerlendirilmesi

78. Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönünden değerlendirilmesine ilişkin olarak, AİHM, somut olaya benzer davalarda yaşam hakkının usulen korunmasının, ölümü çevreleyen koşulları ve sorumluları belirleyecek bağımsız bir soruşturma şeklini içerdiğini hatırlatmaktadır (*Çiçek v. Türkiye* (kabul edilebilirlik kararı), no 67124/01, 18 Ocak 2005). Somut olayda AİHM, Lütfi Volkan'ın öldüğü gün re'sen bir ceza soruşturması açıldığını ve bu soruşturmanın idari bir soruşturmaya tamamlanmış olduğunu gözlemlemektedir. Dosyadaki unsurlar ışığında, AİHM, hiçbir şeyin soruşturma organlarının olayları aydınlatma isteğinden şüphe duymaya imkân vermediğini değerlendirmektedir. AİHM, Lütfi Volkan'ın ölümünün ardından yürütülen soruşturmanın, ölüm koşullarının doğru bir şekilde belirlenmesine sebep olduğu kanısındadır. Makamları yetersiz ve çelişkili olmakla suçlamak resmi olarak mümkün değildir. AİHM, soruşturmanın derin ve ciddi niteliğine ve erin ölümüyle ilgili yürütülen işlemlere ilişkin kuşku doğuracak bir eksikliğin mevcut olduğunu düşünmemektedir. Olayların safahatı dikkate alındığında, intihar olayında kullanılan silah üzerinde belirgin parmak izlerinin bulunamaması, olayın koşullarında soruşturma mekanizmasının tamamıyla etkin olmadığı şeklinde değerlendirilemez (*Recep Kurt v. Türkiye*, no 23164/09, 67. paragraf, 22 Kasım 2011 ve *Kasım Dalar v. Türkiye* (kabul edilebilirlik kararı), 50. paragraf, 21 Şubat 2012). Ayrıca AİHM, olayların meydana geldiği ulusal makamların incelediği kurumu ve soruşturma sonucunda ulaştıkları sonucu sorgulamak için hiçbir sebep görmemektedir.

79. Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönünden ihlal edilmediği kararına varılmıştır.

II. SÖZLEŞME'NİN 6. VE 13. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

80. Başvuranlar, Sözleşme'nin 6. ve 13. maddelerini ileri sürerek Askeri Yüksek İdare Mahkemesi önünde tazminat elde edemediklerinden şikâyetçidirler. Başvuranlar bu bağlamda verilen kararlara itiraz hakkı olmayan bu yargılamanın bağımsız ve tarafsız olmadığından şikâyet etmektedirler.

81. AİHM, bu şikâyetleri başvuranların dile getirdiği şekliyle incelemiştir. Yukarıdaki incelemesi ışığında ve diğer özel unsurların yokluğunda, AİHM bu şikâyetlerin dayanaktan yoksun olduğu (*Yavuz v. Türkiye* (kabul edilebilirlik), no 29870/96, 25 Mayıs 2000, *Serdar Yiğit ve diğerleri v. Türkiye*, no 20245/05, 53. ve 54. paragraflar, 9 Kasım 2010, *Servet Gündüz ve diğerleri v. Türkiye*, no 4611/05, 85.-87. paragraflar, 11 Ocak 2011 ve *Zeki Köşebaşı ve Alav v. Türkiye* (kabul edilebilirlik kararı), no 56433/08, 27 Eylül 2011) ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. ve 4. paragraflarının uygulanmasıyla reddedilmeleri gerektiği kanaatindedir.

82. Sözleşme'nin 41. maddesi şu şekildedir;

“Mahkeme, iş bu Sözleşme veya Protokollerin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Akit Tarafın iç hukuku bu ihlali kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

83. Başvuranlar herhangi bir adil tazmin talebinde bulunmamışlardır. Bu yüzden AİHM, bu bağlamda başvuranlara bir meblağ ödemeye gerek olmadığı kanaatindedir.

BU GEREKÇELERLE, AİHM,

1. Oybirliğiyle, başvurunun, Sözleşme'nin 2. maddesi ileri sürülerek yapılan şikâyetlere ilişkin kısmının kabul edilebilir ve diğer kısımlarının kabul edilemez olduğuna;

2. Beşe karşı iki oyla, Sözleşme'nin 2. maddesinin esas yönünden ihlal edildiğine;

3. Oybirliğiyle, Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönünden ihlal edilmediğine

karar vermiştir.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM İçtüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragrafları gereğince 11 Aralık 2012 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith

Guido Raimondi

Yazı İşleri Müdürü

Başkan

Sözleşme'nin 45. maddesinin 2. paragrafı ve AİHM İç Tüzüğü'nün 74. maddesinin 2. paragrafı gereğince, bu kararın ekinde Yargıç Danuté Jočienè ve Yargıç András Sajó'nun muhalefet şerhi sunumları yer almaktadır.

G.R.A.

S.H.N.

YARGIÇ SAJÓ VE JOČIENÉ’NİN MUHALEFET ŞERHİ

(Çeviridir)

Somut olayda, Sözleşme’nin 2. maddesinin esas yönünden ihlal tespitine ilişkin olumsuz görüşümüzü belirtmeyi görev bilmekteyiz. Lütfi Volkan’ın askerlik hizmeti sırasında hayatına son verdiği ihtilafı değildir. Dava dosyası içerisinde, mecburi askerlik hizmetini gerçekleştiren şahısların hayatını koruma zorunluluğunun sistematik olarak ihlal edildiğini ortaya koyan hiçbir unsur yer almamaktadır. Yetkili makamlar ilgili şahsın psikolojik problemleri olduğunu tespit etmiştir, kendisine tıbbi bir tedavi sağlamıştır ve sorunlarını dikkate alarak uygun çalışma şartları sunmuştur. Devlet’in sorumluluğu intihar riskinin öngörülebilirliğine dayanmaktadır (*Keenan v. Birleşik Krallık*, no 27229/95, AİHM 2001-III); hâlbuki dosya ve karar içerisindeki hiçbir unsur ne böyle bir öngörülebilirliğe imkân vermektedir ne de özel bir özen eksikliğini gösteren herhangi bir ihmal belirtmektedir. Üstelik bu noktalar yerel soruşturma sırasında incelenmiştir ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi tarafından da doğrulanmıştır. AİHM, iç hukuktaki yargılamaların, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından belirlenen koşulları yerine getirdiğine karar vermiştir ve sonuç olarak ikincillik ilkesine bağlı gereksinimlerden uzaklaşmak için hiçbir sebep görmüyoruz.

*Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayri resmi tercümedir.

